

можливостями і максимальна адаптація до навколишнього середовища з метою подальшого навчання.

Досягнути цієї мети можна за умови вирішення наступних завдань:

- 1) проведення диференційної діагностики.
- 2) розвитку рухових, психічних, мовленнєвих функцій дитини, профілактики й корекції їх порушень.
- 3) підготовки до життя у суспільстві та до навчання у школі [4,с.4].

Для цього використовуємо компенсаторні можливості, розвиток можливостей, корекцію порушень, протягом регулярних тренувань під час всіх занять. Важливим аспектом у роботі із дітьми з особливими освітніми потребами є правильний підхід до мотивації їх до пізнавальної діяльності та ще більших зусиль потребує залучення їх до впровадження у життя набутих знань, умінь та навичок.

Список використаних джерел та льтератури

- 1.Ареф'єв В.Г., Єдинак Г.А. (2002), Фізична культура в школі (молодому спеціалісту) 2-е вид. перероб. доп. Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 384 с.
- 2.Горяная Г. А. (1991), Избавтесь от остеохондроза. К.: в.80с.
- 3.Дубровский В. Й. (1998), Лечебная физическая культура. М.:Владес 516 с.
- 4.Міністерство освіти і науки України(2012)(лист Міністерства освіти і науки України від 05.12.2012 номер1/11-18795)Програма розвитку дітей дошкільного віку з порушеннями опорно-рухового апарату.
- 5.Плахтій П. Д. Горячок Н.І. Використання експериментального комплексу вправ.
- 6.Програма виховання та навчання розумово відсталих дітей дошкільного віку(2000).К.:ЛДЛ.120с.
- 7.Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія : зб.наук. праць. Київ : Вид-во НПУ імені М. П.Драгоманова, 2013. Вип. 23. С. 421-424."
- 8.Шнайдер В.І. (2004),Спільна робота вчителя, вихователя школи - інтернату групи продовженого дня з розвитку пізнавальних можливостей Кам'янець-Подільський: Аксіома, 318с.
- 9.Яковлева С. Д. Системний підхід до питань реабілітації дітей з дитячим церебральним паралічем. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П.Драгоманова.

Крохмалюк Г. В.,
вчитель початкових класів
Вільховецької ЗОШ ім. Ф.С.Бацури
Новоушицького району

Підтримка батьків, що виховують дитину з ООП, як одна з умов здійснення успішної інклюзії

У статті висвітлено проблеми дітей з обмеженими можливостями. Основні підходи до надання освіти дітям з обмеженими можливостями здоров'я: мейстрімінг, сегрегація, інтеграція, інклюзія. Нормативно-правове забезпечення інклюзивної освіти в Україні.

Ключові слова: команда, діти з особливими потребами, корекція, психічні процеси.

Організація навчання дітей з обмеженими можливостями у звичайних школах вимагає багато зусиль. На жаль, більшість шкіл не пристосовані зараз до того, щоб у них знаходилися діти з важкою формою інвалідності. Крім того, по відношенню до дітей – інвалідів існує негативне ставлення з боку інших людей, а також стереотипи та хибні погляди з приводу можливостей інвалідів: що вони можуть, а чого не можуть.

Для педагогів, які не мають досвіду спілкування з інвалідами, не зайвим буде прислухатися до цих рекомендацій, вони допоможуть налагодити відносини і полегшити процес навчання. Не треба думати, що людина з обмеженими можливостями вимагає якогось спеціального поводження, просто це допоможе зняти

незручність, що неминуче виникає, коли люди вперше зустрічаються з чимось для них незнайомим.

Адже саме вчитель може виховати майбутнє покоління в душі толерантного відношення до «несхожого». Суспільство повинне позбавитися стереотипного уявлення, що всі інваліди – це просто «хворі люди», і сприймати кожного інваліда як особистість. За останні десятиріччя, в нашій країні, за даними Центру медичної статистики МОЗ України, рівень дітей з «особливими освітніми потребами» значно зріс. Це означає, що таким дітям і їхнім батькам необхідна соціальна, психологічна, педагогічна підтримка у вихованні дітей. Працюючи з дитиною-інвалідом я побачила, які проблеми чекають її. А.С.Макаренко говорив: «Виховання може бути успішним лише тоді, коли в основі педагогічної праці лежить певна програма розвитку даної конкретної особистості». Виникало багато питань, на які я шукала відповіді. У нашій школі навчається таких три дитини. Адміністрація школи проводить активну роботу у цьому плані. Можу сказати, з власного досвіду, що чим раніше така дитина приходить у колектив «здорових» дітей, то легше їй адаптуватись. Але підліткам-інвалідам потоваришувати з «не такими як вони» дуже складно. Здорова молодь найчастіше ігнорує та уникає таких дітей, а останні заглиблюються в собі, втрачають довіру до людей, віру у власні сили. Навчаючи дитину з першого класу, я стикнулася з багатьма проблемами. По-перше, дівчинка була агресивно налаштована на всіх. Вона приходила у клас, все що лежало на столі кидала на землю. Якщо я мала на собі якісь прикраси, то вона миттєво їх хапала. Часто любила ховатися під парту і там сидіти. Тоді і я присідала там біля неї і налагоджувала з нею контакт. Але поступово, разом із мамою ми її навчали. Хотілося б наголосити на тому, що дитині для нормального розвитку було потрібно, щоб батьки, школа, стали для неї однією великою родиною. З власного досвіду хочу сказати, що обов'язковим елементом навчання у нас є «співтворчість» вчителів, батьків і дітей. Працюючи з Настею, я побачила, що дівчинки головна проблема полягає в порушенні її зв'язків зі світом, в обмеженій мобільності, недостатності контактів з однолітками та дорослими, в обмеженому спілкуванні з природою, а іноді і елементарної освіти. Дитина, яка має інвалідність, може бути такою ж здібною та талановитою, як її здоровий одноліток, але виявити свій талант, розвинути його, принести користь суспільству їй заважає нерівність можливостей. На мою думку, дитина-інвалід – це людина, яка розвивається, має право на задоволення різноманітних соціальних потреб у пізнанні, спілкуванні та творчості. У нашій школі дітей з особливими потребами залучають до загальношкільних заходів, так на свято Осені ці діти розповідали вірші. На Новорічному святі водили хороводи і співали разом з усіма піснями. Брали участь у цікавих конкурсах. Ми їх не забираємо від класу. Вони разом з усіма дітьми раділи перемогам у конкурсах і переживали разом з учнями невдачі. Їй хочеться йти до діток. На перервах вони з учнями граються і з радістю поспішають до школи. Як було сказано, дівчинка зразу була дуже агресивна. (Характеризуючи агресію часто використовують таких два головних поняття, як агресивна поведінка, що відображає певну форму поведінки, спрямовану на нанесення шкоди іншому учасникові й агресивність, як властивість особистості). Отже, у нашому випадку, її агресія переросла у позитивну агресію. А, як відомо, позитивна агресивність, здебільшого, допомагає особистості швидше досягнути свого, відстоювати власну думку та переконання. Тепер ця агресивність допомагає Насті розвиватися, здобувати нові знання, уміння та навички. Я перегорнула багато цікавої літератури. З деякою інформацією я хотіла б поділитися з вами. Основні підходи до надання освіти дітям з обмеженими можливостями здоров'я.

Мейстримінг, сегрегація, інтеграція, інклюзія.

Розрізняють кілька підходів до надання освіти дітям з обмеженими можливостями здоров'я. Основні з них – мейстримінг, інтеграція, інклюзія.

Мейстримінг. Передбачає розширення соціальних контактів між дітьми з обмеженими можливостями здоров'я та їхніми ровесниками. Здебільшого це позаурочна форма спілкування: участь у спільних масових заходах, перебування у літніх таборах, відвідування клубів за інтересами.

Розрізняють кілька типів інтеграції.

Соціальна інтеграція. Діти з особливими потребами можуть брати участь разом з іншими дітьми в позакласній діяльності, такий як харчування, ігри, як у дошкільних навчальних закладах, так і в загальноосвітніх навчальних закладах, однак, вони не навчаються разом .

Функціональна інтеграція. Як діти з особливими потребами, так і їхні однолітки навчаються в одному класі. Існує два типи такої інтеграції: часткова інтеграція та повна інтеграція. При частковій інтеграції діти з особливими потребами навчаються в окремому спеціальному класі та відвідують тільки окремі загальноосвітні заходи – тоді як при повній інтеграції такі діти проводять увесь час у загальноосвітніх класах. Саме останній тип інтеграції можна розглядати як справжню освітню інтеграцію.

Зворотна інтеграція. Про такий тип можна говорити тоді, коли здорові діти відвідують спеціальну школу.

Спонтанна або неконтрольована інтеграція. Діти з особливими потребами відвідують загальноосвітні класи без отримання додаткової спеціальної підтримки. Існують причини вважати, що в багатьох країнах чимала кількість таких дітей складає більшу частину тих, кого залишають навчатися на повторний рік. Інтегроване навчання не передбачає зміни в системі освіти, дитина або адаптується до її вимог, або стає неприйнятною .

Діти у цей світ приходять для любові та добра. Ми – дорослі прагнемо понад усе вберегти дітей від усього лихого, бути їм щирим радником та вірним другом, забезпечити щасливе майбутнє.

Інклюзивна освіта - це система освітніх послуг, що ґрунтується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та права здобувати її за місцем проживання, що передбачає навчання дитини з особливими освітніми потребами в умовах загальноосвітнього закладу.

Інклюзивна школа - це заклад освіти, відкритий для навчання всіх дітей, незалежно від їхніх фізичних, інтелектуальних, соціальних, емоційних, мовних чи інших особливостей.

Інклюзія – це процес. Важливо зазначити, що інклюзія має розглядатися як постійний пошук ефективних шляхів задоволення індивідуальних потреб усіх дітей. У цьому випадку відмінності розглядаються як позитивне явище, яке стимулює навчання дітей і дорослих.

Інклюзія пов'язана з визначенням перешкод та їх подоланням. Відповідно, вона включає проведення комплексної оцінки, збір інформації з різноманітних джерел для розробки індивідуального плану розвитку та реалізації його на практиці. Девіз інклюзії: «Рівні можливості для кожного». Суспільство повинно врахувати індивідуальні потреби людей і пристосовуватися до них, а не навпаки.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ. МІЖНАРОДНЕ ПРАВО.

Інклюзія в освіті як процес, у звіті, поданому відповідно до резолюції 37/20 Ради з прав людини ООН 2019 року, є системою розширення можливостей особистості через: участь в освіті; забезпечення рівного доступу дітей з інвалідністю до загальноосвітніх шкіл; індивідуальні навчальні плани; забезпечення розумного пристосування; доступність освітніх середовищ і матеріалів; надання адаптованих навчальних матеріалів, допоміжних пристроїв, інформаційно-комунікаційних технологій . Зокрема, в п.4. Маскатської угоди вказано, що стратегія інклюзивного навчання – це створення та вдосконалення роботи навчальних закладів, що враховують інтереси дітей з особливими освітніми потребами і забезпечують безпечний, вільний від насильства і соціальних бар'єрів та ефективний простір навчання для всіх охоплює весь різноманітний контингент учнів та диференціює освітній процес щодо потреб учнів усіх груп та категорій. Зокрема в рамках шкільної системи за міжнародними стандартами проєкт декларації ставить за мету забезпечити безкоштовним 12-річним навчанням з обов'язковим 9- річним навчанням особи. Інклюзія передбачає створення освітнього середовища, яке відповідало би потребам і можливостям кожної дитини. Тому, стратегія

інклюзивної освіти базується на наданні якісних освітніх послуг та адаптації освітнього середовища до потреб учнів.

Інклюзивна освіта – це система освітніх послуг, яка ґрунтується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та права навчатись за місцем проживання, що передбачає навчання дитини з ООП в умовах загальноосвітнього закладу. **Стихійна інклюзія** (формальна) – перебування дитини з особливими освітніми потребами у освітньому закладі, де не створені відповідні умови навчання і не забезпечується супровід командою освітніх потреб дитини. Підсумковий документ технічної консультації з питання виховання глобальної громадянськості.

- Україна здійснила перехід від Міжнародної класифікації хвороб до Міжнародної класифікації функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я дітей і підлітків (далі МКФ-ДП), що дозволить нашій державі долучитися до європейських та міжнародних стандартів захисту прав людини. 08 червня 2018 року

- Міністерством освіти і науки України затверджено Примірне положення про команду психологопедагогічного супроводу дитини з ООП в закладі загальної середньої та дошкільної освіти. 14 листопада 2018 року

- Введено постанову про перелік деяких категорій осіб з особливими освітніми потребами (Документ 952- 2018-п, чинний, поточна редакція — Прийняття від 14.11.2018) 14 квітня 2019 року

- Форму навчання встановлюють за Законом України «Про загальну середню освіту» - Документ 651-XIV, чинний, поточна редакція (Редакція від 09.08.2019, підстава - 2745-VI.

Отже, ми розглянули нормативно-правове забезпечення інклюзивної освіти на сьогоднішній день на міжнародному та державному рівнях які формують прогностичні цілі освіти.

Співпраця з батьками

Працюючи з мамою такої дитини я побачила в її очах скільки невимовного болю. Я намагалася достукатися до серця дитини. А мама, бачачи наші старання, допомагала нам. Ті завдання , які ми робили в школі , вона ще опрацьовувала вдома. Додатково займалася з нею. Наша праця не пройшла даремно. Дитина навчилася працювати. Стала більше уваги приділяти навчанню. Вона дуже рухлива, а коли дитина зайнята цікавим завданням, вона не має часу на щось інше. Дівчинка дуже любить шити і малювати. Разом ми і шили і малювали. У мами загоралися очі від того, що її дитина щось може і ми разом з мамою «ліпили» з цієї дитини ученицю. Це був важкий період. Були сльози, був розпач ,але ми змогли це все пережити.Для педагогів практика, орієнтована на сім'ю, означає визначення цілей і шляхів їх досягнення, погоджених із родинами. Це підвищує вірогідність отримання бажаних результатів, упевненість і компетентність, здатність батьків і родичів ухвалювати рішення стосовно їхньої дитини та всієї родини впродовж усього життя. Педагоги мають бути підготовлені до роботи з усіма членами родини. Водночас, і батьки мають бути готовими до співпраці зі школою.

Як свідчить досвід, сім'ї частіше отримують послуги, пов'язані з їхньою дитиною, і рідше - ресурси для вдосконалення власної роботи або добробуту. Родини дітей з особливими освітніми потребами відповідальні за них упродовж усього життя . Тому одне з найважливіших завдань педагогів – допомогти батькам повірити в себе, у власні сили, аби вони могли подолати всі проблеми. До кожної родини слід віднайти індивідуальний підхід, оскільки в кожній є свої потреби, можливості та пріоритети; одні потребують більшої підтримки, інші – меншої. Саме завдяки підтримці школи батьки отримують необхідний досвід і стають менш залежними від фахівців, коли приймають рішення стосовно догляду за дітьми з особливими потребами та визначення їхнього майбутнього. Освітні програми можуть впливати і на поведінку батьків, змінювати їхні сподівання щодо своїх дітей.

У школі були передбачені різні види спілкування та взаємодії між родинами і педагогами. Деякі батьки хочуть спілкуватися в письмовій формі, іншим потрібні особисті зустрічі. Поступово сім'ї набувають певного педагогічного досвіду, унаслідок

чого у дітей поліпшуються знання та вміння, підвищується самоповага. Більшість родин діляться з педагогами інформацією особистого характеру, що дає змогу вчителям з'ясувати, у чому їм потрібна допомога.

Запорукою добрих стосунків між школою та сім'єю є повага, некритичне ставлення (без критики) і співчуття. Оскільки родини є головними наставниками своїх дітей, вони мають повне право на особливу увагу й повагу з боку професіоналів. Шкільні педагоги допомагають батькам. Скажімо, ініціюють розмову на теми, про які сім'я говорити не наважується. Наприклад, чимало батьків «важких» дітей спочатку приховують свій гнів, образи, розпач. Коли ж вони бачать, що вчитель розуміє їхні переживання, вони охоче йдуть на контакт.

Педагоги мають урахувати сімейні обставини, співчувати родинам і відповідним чином демонструвати це під час спілкування. Спостерігаючи за реакцією батьків, учитель може визначити, чи достатньо ефективно він висловлює своє співчуття. Батьки проводять зі своїми дітьми найбільше часу і знають їх краще за інших. Можна сказати, що батьки – експерти з питань, які стосуються їхніх дітей. Педагоги ж – експерти з питань розвитку й освіти дітей загалом. Коли вчителі та батьки активно співпрацюють, їхні знання та ресурси подвоюються, що справляє загальний позитивний вплив на розвиток дитини.

Слухаючи трансляцію на сторінці «Нової української школи» розповідь кандидатки педагогічних наук, спеціальної педагогині, керівниці інклюзивних проєктів ГО «Бачити серцем» Наталію Гладких застосовую у своїй роботі наступне:

1. Найголовніше – це співпраця з батьками, адже це ключ до успіху. І саме вчителю треба підібрати ключик до батьків, щоб вони відкрилися.

Можете наголосити, що чим докладніше батьки заповнять опитувальник, тим більше ви врахуєте потреби та особливості дитини. Пункт опитувальника про мотивацію дуже важливий. Адже спочатку ми будемо спиратися на те, що дитина любить, що їй цікаво, захоплюючи її. Наприклад, використовуючи її улюблені іграшки. Також важливий останній пункт «Ваш запит». Йдеться про те, що батьки хочуть, аби дитина вміла. Часто батьки розповідають, що дитина має навчитися читати чи писати. А інколи й нічого не хочуть. З цього пункту ми зрозуміємо, які батьки, як вони допомагають дитині, як підтримують і чи прийняли її такою, як вона є. Також треба пам'ятати, що жодні батьки не хочуть, щоб у них народилася дитина з інвалідністю. Батьки розгублені. Вони цього не планували, тому проходять стадії від горювання до прийняття дитини. І це може тривати кілька років. Тож вчителі мають:

1. М'яко й тактовно давати оцінку ситуації, яку батьки не хочуть приймати. Об'єктивно описувати стан дитини й давати прості рекомендації за принципом: «Якщо батьки можуть це робити – даємо ще більше. Якщо не можуть – запитуємо, чим їм допомогти».

2. Не руйнувати надії батьків. Треба наголошувати: «Разом ми зможемо більше».

3. Розповідати, що дитині вдавалося добре протягом дня за формулою бутерброда: чергувати, що вдалося й що не вдалося.

4. Бути поруч із батьками, встановити довірливі взаємини.

5. Не приймати критику за особисту образу. Батьки стикалися з різними спеціалістами, тому критикують, з огляду на свій досвід.

6. Долучати батьків до команди супроводу. Наприклад, можна створити онлайн-зустрічі. Також корисно розповідати про труднощі та сильні сторони батькам. Адже часто вони, наприклад, намагаються зробити так, щоби дитина навчилася зав'язувати шнурівки, але фізично їй це не вдається. Проте замість кросівок на шнурівках можна купувати кросівки на липучках. Тоді вона легко взуватиметься – і відчуватиме себе успішною. Після того, як дитина почала відвідувати школу й адаптовуватися, а ми почали організовувати навчальне середовище для неї, можна користуватися таким інструментом як спостереження за дитиною протягом місяця чи кількох. Спостереженням може займатися асистент вчителя, записуючи, що змінилося або чого потребує дитина. Спостереження можна фіксувати у вільній формі: у блокноті чи зошиті, а можна використовувати анкету. Так, можна замальовувати пункти анкети різними

кольорами й біля напису записувати дату. Наприклад, якщо в дитини була істерика, треба замалювати зеленим, якщо невеличка – жовтим, якщо не було – червоним. Наприкінці місяця ви можете подивитися динаміку. Може, дитина почала ділитися іграшками з іншими чи має менше істерик. Якщо динаміка негативна, варто зібратися командою супроводу і з'ясувати, чому дитина почувається небезпечно.

Сподіваюсь, що зазначені поради будуть корисними для повсякденної роботи педагога в класі, де навчається дитина з особливими освітніми потребами.

На завершення, хотілось би сказати, що вчитель у своїй роботі повинен враховувати вікові та індивідуальні особливості психічних процесів дітей. Навчання повинно сприяти їх розвитку.

Список використаних джерел та літератури

1. Журнал «Англійська мова та література» жовтень 2011 р. ст. 20-2- 20-16.
2. Збірник наукових праць Шкільна освіта Хмельниччини: психолого–педагогічний супровід модернізаційних процесів Хмельницький, 2017 ст.85-88.
3. Кот Н. Педагогічна допомога родині у вихованні дітей з особливими потребами //Н. Кот// Кроки до компетентності та інтеграції в суспільстві .Контекст, 2000.- с. 266-268.
4. Інклюзія як нова філософія освіти// Радість дитинства – вільні рухи//.-2009.- №4,с.6.
5. Казаннікова О.В. Психологічний супровід агресивної дитини /О.В.Казаннікова // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Педагогіка і психологія.-2013.- Вип..39(3).-с. 157-162.
6. Закон України «Про вищу освіту» // Документ 2145-VIII, чинний, поточна редакція — Редакція від 09.08.2019, підстава - 2745-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
7. Закон України «Про загальну середню освіту» - Документ 651-XIV, чинний, поточна редакція — Редакція від 09.08.2019, підстава - 2745-VIII. – Режим доступу :<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/651-14>.
8. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю, 2006. [Електронний ресурс]. –Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71
9. Інструктивно–методичні рекомендації МОН щодо організації інклюзивного навчання в закладах освіти. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/inklyuzivne-navchannya/dlya-fahivciv/metodiki-inkluzia>.
- 10.Конвенція про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти, 1960. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_12018.

Кручик І.В.,

методист Обласного ресурсного центру
підтримки інклюзивної освіти

«Індекс інклюзії» – якісний розвиток інклюзивного освітнього середовища

Стаття розкриває необхідність розробки стратегії інклюзивного розвитку навчальних закладів, яка буде спрямована на самостійну підтримку й шляхи включення в освітній процес усіх, а не тільки дітей з особливими освітніми потребами. Матеріали Індексу інклюзії сприяють розвитку освітнього закладу, надають суттєву допомогу в самостійній розробці кроків, що ведуть до створення інклюзивного середовища в освітньому закладі та забезпечують досягнення всіма дітьми максимально високих результатів, просування демократичних цінностей і практик не тільки в освітніх закладах, а й у місцевих громадах.

Ключові слова: Індекс інклюзії, інклюзія, індикатор, стратегія, ресурс, бар'єри, особливі потреби.